

Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW) KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Besprek: Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten [Review of: R Hinderling (1996) Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten]

Hemminga, P.

published in

It Beaken

1997

[Link to publication in KNAW Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Hemminga, P. (1997). Besprek: Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten [Review of: R Hinderling (1996) Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten]. *It Beaken*, 59(1), 52-53.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the KNAW public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the KNAW public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

pure@knav.nl

WGR komt, zoals men mag verwachten, de burger aan de orde: (her-)kent hij de WGR-regio als een voor hem relevant bestuursorgaan? Worden zijn politieke opvattingen adequaat gerepresenteerd? In het onderzoek zelf ontbreekt dit 'burgerperspectief'. De ondoorzichtigheid van de WGR-structuur komt in het empirisch deel niet aan de orde en sprekend over de representativiteit van WGR-besturen beperkt men zich volledig tot de representatie van raadsleden, voorbijgaand aan de vraag wat deze indirecte vertegenwoordiging van burgers voor effect heeft op de feitelijke vertegenwoordiging van burgerpreferenties. Vanuit een theoretisch perspectief beoordeeld, valt deze publicatie niet op als vooraanstaand. Dat was ongetwijfeld ook niet het doel.

De praktische betekenis van het rapport is mijns inziens veel groter. Ik doel daarbij vooral op de spiegel die 'samenwerkend Noorden' voorhoudt. Ik ga voorbij aan de bespreking van oplossingsmogelijkheden: deze zijn te talrijk en vaak te zeer gedetailleerd naar specifieke situaties om hier aan de orde te komen. Het ontbreken van een brede strategische conceptie bij de behandeling van deze mogelijkheden voor oplossing maakt het moeilijk een duidelijke lijn daarin te zien. Men leze de bespreking van oplossingsmogelijkheden zelf, liefst vanuit een concrete (plaatselijke of regionale) interesse.

Het beeld van de Noordelijke samenwerking, zoals de onderzoekers dat op kalme toon schetsen is echter onthutsend. Met het democratisch gehalte en met het politieke primaat (de rol van gekozen vertegenwoordigers) is het over het algemeen niet best gesteld. De successen van samenwerking zijn soms beperkt en worden soms omschreven als afwezigheid van problemen, - een toch wat lage maatstaf. De onderzoekers spreken regelmatig over een gebrekkige wil tot samenwerking, over wederzijds wantrouwen. Eigenlijk dringt zich maar één conclusie op: de WGR werkt niet in het Noorden. (Of hij dat elders wel doet is overigens evenzeer de vraag.) Een nieuwe en betere taakverdeling tussen gemeenten en provincie lijkt de enige remedie. Dat dit enigszins in strijd is met het idee van samenwerking van onderop moge waar zijn. Even waar is echter dat 'van onderop' tot dusver geen overtuigende indruk achterlaat.

H.H.F.M. Daemen (Erasmus Universiteit Rotterdam)

Robert Hinderling und Ludwig M. Eichinger [Hrsg.] (1996)

Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten. (Tübingen: Gunter Narr Verlag, ISBN 3.8233.5255.5, XVI, 510 s., DM 96,-).

Op de lêste oktoberdei fan it ôfrûne jier ferskynde dit nije hânboek oer in grut tal taalminderheden yn Europa, om krekt te wêzen al dy autochtoane taalminderheden dy't yn it 'geschlossene' Dûtske taalgebiet mei it Dûtsk te krijen hawwe, of as taal fan de mearderheid, Iykas bygelyks foar it Sloweensk yn Eastenryk, it Deensk yn Dûtslân en it Frysk yn Dûtslân jildt, of as minderheidstaal, sa't it gefal is yn de Elzas of yn Sûd-Tirol. De talen bûten dat gebiet dy't oars ek meinommen wurde moatten hienen, Iykas it Dûtsk yn Roemenië en Hongarije, bliuwe bûten beskôging. Yn santjin haadstikken wurdt op in deeglike wize en foar it grutste part fan in likense opset útgeand, op santjin ûnderskate taalmienskippers yngien. De haadstikken sette ûtein mei it oanjaan fan de geografyske situaasje, dan komme de nedige demografyske en statistyske sifers oan de oarder, der wurdt op de skiednis yngien en wat sein oer de ekonomyske, kulturele en politike bysûnderheden, om dan by de wichtichste ûnderdielen te kommen: de taalsosjologyske omstannichheden, de juridyske status en taalregelingen, mei dêrûn-

der it nedige omtinken foar it Onderwiis, om te besluten mei it taalgebrûk yn de ûnderskate domeinen: hûshâlding, ûnderwiis, tsjerke, oerheid en media. De haadstikken einigje allegearre mei in literaturoersjoch en it folsleine boek wurdt op treflike wize ôfsluten mei sawol in saak- as in persoaneregister.

Alastair Walker fan de Christian-Albrechts-Universiteit te Kiel hat yn it earste haadstik en yn sawat tritich siden, mei seis kaartsjes en tsien tabellen, it Noard-Frysk deskundich foar syn rekken nommen. It is spitich dat ek Walker yn syn bydrage te krijen hat mei ferâldere en beheinde sifers as it giet om de taalsosjologyske kanten fan it Frysk. De skriuwer moat him fan needs beheine ta meagere sifers oangeande taalbehearsking en it brûken fan it Frysk binnen de hûshâlding yn it doarp Rornees yn de Wiringhiird en op it eilân Feer fan sa'n tweintich jier ferlyn. Nijer binne de sifers oer de groei fan it Frysk ûnderwiis. Tusken 1983 en 1993 is it tal skoallen dat de mooglikheid ta it learen fan it Frysk oanbiedt, mear as ferdûbele: fan IS oant 33, it tallearlingen is tanommen fan 574 oant 1071 en it tal (fakultative) oeren Frysk is tanommen fan 574 oant 1071. Dy tallen betsjutte lykwols net dat it Frysk dêrmei foargoed rêden is, it tal oeren Frysk fan op syn heechst twa yn de wike, it ûntbrekken fan goede Jearmiddels, it earst yn de tredde klasse fan de basisskoalJe mei it Frysk úteinsetten en it missen fan kontinuïteit slute 'einen wirkungsvollen Spracherwerb' út. Walker neamt yn syn artikel wol de oanrin ta, mar net it yn 1993 úteinsetten en trije jier letter wer ôfsluten proefprojekt 'Frasch önj e barnetün' seIs. Dat is spitich om't yn Noard-Fryslân fan de yn dat, foar de helte troch Bonn betelle, projekt opdienne Onderfinings in soad ferwachte wurdt foar in fierdere útbou fan it Frysk Onderwiis yn Noard-Fryslân. Yn it ramt fan dat projekt waard ûnder mear oparbeide mei de Seaiter-Friezen. It Sealter-Frysk seIs wurdt yn de bydrage fan Walker neamd, mar mist, sa't de redaksje yn har ynlieding ek al seit, as haadstik yn it hânboek. Walker beslút syn bydrage mei de konkluzje dat in bettere koördinaasje en in systematisearjen fan de ûnderskate positive oansetten ta behâld fan it Frysk driuwend nedich binne. Dat mei as in oprop oan de Noard-Friezen sels sjoen wurde.

It hânboek beslút mei in koart haadstik fan de hân fan Dieter Stellmacher oer it Nederdûtsk. Fansels komt yn dy bydrage ek de relaasje mei de Nederlânske Neder-saksyske dialekten oan de oarder. De auteur makket ûnder mear de yn it ramt fan de Europeeske ûntjouwings suver as paradoksaal oan te tsjuten, mar net ûnkrekte opmerking, dat de Nederlânsk-Dûtske steatsgrins wat langer wat mear ek in taalgrins wurdt.

Piet Hemminga (Fryske Akademy)